

Rätt person på rätt plats
– att få och behålla
ett arbete efter att ha
gått i gymnasiesärskolan
(lättläst version)

Helena Taubner
Högskolan i Halmstad
December 2021

Inledning

Många med intellektuell funktionsnedsättning (IF) vill ha ett arbete med lön. Men det är svårare för personer med IF att få ett jobb, än för andra personer. Det kan också vara svårare för dem att behålla ett jobb en längre tid. Det är viktigt att ta reda på varför det är så här.

Den här rapporten handlar om ett forskningsprojekt.

Syftet har varit att ta reda på mer om

- vad som gör att personer med IF *får* ett jobb och
- vad som gör att personer med IF *behåller* ett jobb.

Forskningen har gjorts av forskare från Högskolan i Halmstad. Forskaren som har gjort mest heter Helena Taubner. De två andra forskarna heter Magnus Tideman och Carin Staland Nyman. Pengarna till forskningen kom från Försäkringskassan.

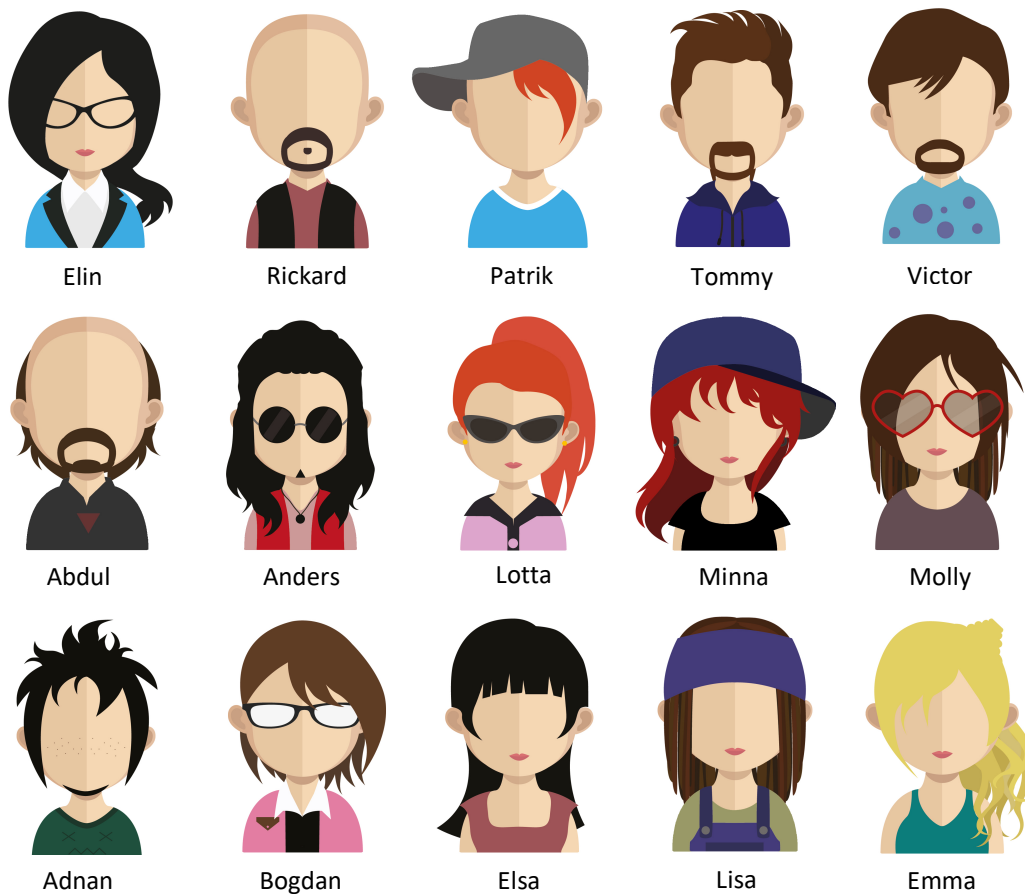
Helena har gjort intervjuer med 15 personer med IF som har arbete. Personerna kallas för deltagare. Alla 15 deltagarna har gått i gymnasiesärskolan. När forskningen gjordes hade de jobb som de hade haft ganska länge. Deltagarna var mellan 22 och 35 år gamla. De bodde på olika platser i Sverige och arbetade med olika saker, bland annat i restauranger och butiker. Åtta av dem är kvinnor och sju är män.

En intervju är ett samtal där forskaren ställer frågor.

Intervjuerna i den här forskningen handlade om hur det gick till när deltagarna fick sina jobb, hur de trivs på jobbet och liknande frågor.

Deltagarna är anonyma, vilket betyder att vi inte skriver deras riktiga namn eller var de bor och jobbar. Varje deltagare har istället fått ett påhittat namn och också en påhittad ritad figur. Egentligen heter personerna alltså något annat.

I den här bilden finns figurerna och de påhittade namnen:

Dessutom har Helena gjort intervjuer med 10 av deltagarnas chefer. Intervjuerna med cheferna handlade om att anställa en person med IF, om lönebidrag och arbetsmiljö.

Att få ett arbete

När det gäller att *få* ett arbete visar den här forskningen att tre olika saker är viktiga.

Olika praktikplatser

För det första är det bra att om en person med IF får göra praktik på flera olika platser. Det kan vara praktik som ordnas av skolan, kommunen eller Arbetsförmedlingen. Det är bra att göra praktik och prova på att vara på en arbetsplats, men det är ännu bättre om man får göra praktik på olika platser. Då kan man testa olika arbeten. Och när man kan testa olika, så kan man lära sig vad man tycker om att jobba med.

Adnan säger, till exempel, att det var bra att göra praktik på olika ställen för att det hjälpte honom att veta vad han egentligen ville och vad han inte ville.

Ungefär samma sak säger Bogdan. Han säger att han jämförde de olika praktikplatserna och att det har spelat en viktig roll för honom när han skulle bestämma vad han ville jobba med.

Engagerade stödpersoner

För det andra är det bra om det finns personer som kan hjälpa till att få ett arbete. Det kan vara en lärare, kontaktperson på kommunen eller på Arbetsförmedlingen, eller en familjemedlem. De här stödpersonerna kan hjälpa till att hitta en praktikplats där man sedan kan få jobb. De kan också vara viktiga för att de kan uppmuntra och stötta när man behöver det.

Emma berättar om en lärare som har hjälpt henne mycket. De håller fortfarande kontakten även om Emma har gått ut skolan för länge sedan. Hon säger att det viktigaste var att han trodde på henne. Tommy har också kvar kontakten med en lärare fast han har slutat gå i skolan.

Victor fick hjälp av sin familj med att hitta en bra praktikplats. Både hans storebror och hans föräldrar har hjälpt till med det. För Lisa var det handledaren på praktikplatsen som blev en viktig person.

Alla dessa stödpersoner är väldigt engagerade. Det betyder att de hjälper till mer än de måste, och att de verkligen vill att det ska bli bra.

Lönebidrag

För det tredje är det bra att det finns lönebidrag. Lönebidraget är pengar som arbetsgivaren får. Pengarna kan till exempel gå till en handledare eller någon anpassning, så att det blir lättare för personen med IF att arbeta. Det är bra att lönebidraget finns, för det gör att chefer vågar testa att anställa personer med IF.

För personen med IF kan det kännas både bra och dåligt att vara anställd med lönebidrag. Några av deltagarna skulle hellre ha ett jobb utan lönebidrag, för att det skulle kännas mer som ett riktigt jobb. Några andra tycker inte att det känns konstigt att ha ett jobb med lönebidrag, utan tycker att det är bra.

Att behålla ett arbete

När det gäller att *behålla* ett arbete, det vill säga att man kan jobba kvar länge på samma arbetsplats, visar den här forskningen fem olika saker.

Att trivas på jobbet

För det första är det viktigt att man trivs på jobbet om man ska vara kvar där länge. Deltagarna berättar att de tycker om sina arbetskamrater. Flera av dem (Adnan, Elin, Elsa och Lisa) säger att arbetsplatsen är som en stor familj. Bogdan säger att han har fått nya vänner på jobbet.

Adnan säger att arbetskamraterna har öppnat sina armar för honom, på samma sätt som för alla andra. Han beskriver också sin arbetsplats som en trygg plats.

Victor har svårt att kommunicera med ord, så hans pappa hjälper till att svara på frågorna under intervjun. Victors pappa säger att Victor kan vara kvar hur länge som helst på ett jobb, om han trivs med sina arbetskamrater. Victor hör att pappan säger så, och håller med.

För Anders är det inte bara viktigt att trivas med arbetskamraterna, utan också att trivas med själva arbetet. Han trivs bra med att jobba halvtid och med arbetsuppgifterna han har.

Lagom höga krav

För det andra är det viktigt att det finns lagom höga krav på personen med IF. Det är inte bra med för höga krav, men inte heller med för låga krav. Därför kan det behövas anpassningar

i arbetet, så att kraven blir lagom höga. Ett exempel är att Lotta sitter i kassan i butiken där hon arbetar. Men hon tycker att det är lite svårt att hantera pengar, så hon sitter i en kassa där kunderna bara betalar med kort. Då behöver hon inte tänka på pengarna, utan kan göra ett bra jobb.

Det är också viktigt att kunna utvecklas och lära sig saker. Flera av cheferna berättar att personerna med IF har utvecklats jättemycket sedan de började arbeta. Lottas chef säger att det har blivit helt suveränt att Lotta jobbar i en kassa där alla betalar med kort och att Lotta har blivit bättre och bättre på sitt jobb.

Olika praktikplatser

För det tredje är det bra att om en person med IF har gjort praktik på flera olika platser. Det är alltså bra både när det gäller att *få* och att *behålla* ett arbete.

Att prova olika praktikplatser gör att man kan hitta rätt plats att arbeta på. Då blir det också lättare att stanna kvar där länge.

Att chefen är flexibel

För det fjärde är det viktigt att cheferna kan ändra sig och hitta nya lösningar om det blir problem på jobbet, det vill säga att de kan vara flexibla. Om någonting inte riktigt fungerar, så spelar det stor roll att chefen verkligen vill hitta en lösning. Det kan till exempel handla om att personen med IF kan få byta till en annan avdelning, eller till en annan butik inom samma kedja. Så har det varit för Adnan, Victor och Lotta.

Adnan gjorde praktik i en butik. När praktiken var slut kunde han inte få jobb på den avdelningen, men chefen ville att Adnan skulle stanna kvar så han hittade jobb på en annan avdelning istället. Lotta trivdes inte riktigt på en avdelning i butiken där hon jobbar, så då fick hon också byta till en annan avdelning. Samma sak var det för Victor.

Det är också viktigt att personen med IF vågar säga ja till förändringar. Adnans chef berättar om hur glad han blev när Adnan sa ja till att vara kvar men på en annan avdelning.

För att chefen ska kunna vara flexibel, och till exempel låta personen byta avdelning, är det bra om arbetsplatsen är ganska stor så att det finns olika avdelningar att välja mellan.

Lönebidrag

För det femte spelar lönebidraget en viktig roll. Precis som när det gäller att *få* ett jobb, så är det bra att lönebidraget finns för att personer med IF ska kunna *behålla* jobb. Flera av cheferna säger att de inte skulle kunna ha kvar personen med IF om de inte fick lönebidrag. Samtidigt säger de att det känns bra att kunna ge en person med IF ett jobb. Så det handlar inte bara om pengarna. Det är viktigt för personen med IF att ha ett jobb, men det kan också vara bra för arbetsplatsen att det jobbar personer med funktionsnedsättning där.

Inga andra alternativ

Dessutom kan det vara så att man blir kvar länge på ett jobb fast man egentligen vill göra något annat. Man har inga andra alternativ än att stanna kvar.

Emma säger, till exempel, att hon inte vågar sluta på sitt jobb för att hon är rädd att alternativet skulle vara daglig verksamhet, och det vill hon inte.

Molly vågar inte heller sluta på sitt jobb. Hon vill helst jobba heltid, men får bara jobba halvtid på sitt jobb nu. Hon är orolig för att Arbetsförmedlingen inte ska hjälpa henne att hitta ett heltidsjobb någon annanstans.

Sammanfattning och avslutning

För att sammanfatta, så finns det flera saker som påverkar att en person med IF *får* och *behåller* ett arbete.

För att *få* ett arbete är det bra att

- göra praktik på flera olika ställen
- ha kontakt med någon engagerad stödperson
- arbetsgivaren får lönebidrag

För att *behålla* ett arbete är det bra att

- trivas på jobbet
- det finns lagom höga krav
- ha gjort praktik på flera olika platser
- arbetsgivaren är flexibel
- arbetsgivaren får lönebidrag

Men det kan också vara så att man blir kvar länge på en arbetsplats fast man inte vill, för att man saknar andra alternativ.

Det behövs mer forskning om det här, särskilt om att *behålla* arbete. Men den här forskningen visar att det gäller att hitta rätt person till rätt arbetsplats. Och när det blir rätt person på rätt plats, så kan personen utvecklas mycket och stanna kvar länge på sitt arbete.

Forskarna Helena, Magnus och Carin tackar dig som har varit med i den här forskningen. Din berättelse är viktig.

/Helena Taubner, december 2021